

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Cap. X. Probationes Autoritatis Secundi Ordinis in Diœcesanâ Synodo,
depromptæ ex Canonibus, qui astruunt, in Synodo Diœcesanâ de Litibus,
tùm Capitalibus, tùm Civilibus, ad eam delatis judicari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

videtur Synodos, quæ tunc congregatæ fuissent, auctoritate Episcopi superiores futuras fuisse. *Quar-
tò*, Synodus illa poterat latum ab Episcopo judi-
cium corrigere. Denique Concilium alludere vide-
detur ad *Sextum* Canonem Concilii *Antiocheni*, ha-
biti anno cccxli. qui innuit Clericos ab Episcopo
damnatos, posse provocare ad Concilium Provincia-
le, idque sic fieri.

Idem dicendum est de *Canone* LXVI. Concilii *Car-
thaginensis* IV. habiti anno cccxcviii. & de *Canone*
xx. Concilii *Aurelianensis* III. habiti anno dxxxviii.
qui statuunt, Clericos læsos ab Episcopo posse ad
Synodum recurrere: Ut ut sit de accommodatione
Canonis Valsensis Synodo Diocesana à *Bochello* facta,
posterior certò multoque felicior est.

Alter Canon de provocatione ad Synodum Diœ-
cesanam à *Bochello* allatus *Cap. LV.* legitur in *Can.*
xxxiiii. Concilii *Burdigalensis*, habiti anno mdlxxxiii.
In eo refertur, hac in Synodo audiendas fore ex-
postulationes eorum, qui ad Synodum provocave-
rint, nec non absentium desideria, aut gravamina,
sive per Epistolas, sive per Libellos supplices fiant.
Hæ provocationes alia esse non possunt ab iis, quæ
siebant à Judiciis latis ab Archidiaconis, aut Archi-
presbyteris, vel ab Officiali, posito quod judiciario
ordine data forent; quo in casu, alia in præjudicium
Officialis siebant, ad quæ pertinebat cognitio expo-
stulationum factarum contra Judicia lata à Prælati-
bus Episcopo inferioribus: alia nocebant Officiali Metro-
politano, qui poterat judicare de expostulationibus delat-
is adversus Judicia ab Officiali Diocesano lata. Neu-
tri præjudicio attendendum duxit Concilium, ob ac-
curatiorem æquiorumque, in Synodo faciendam dis-
cussionem.

Quod si hæc Judicia minimè judiciaria essent, po-
terat provocatio fieri à quocumque Capitulari actu,
vel alio simili facto à Societatibus Ecclesiasticis, ut, de
Electione, Postulatione, Collatione, Contractu, Prae-
sentatione, Transactione. Hinc damnium simile Judici
ordinario inferebatur bono publico haud dubiè com-
pensandum. Porrò: credendum est has & illas Pro-
vocationes fieri ad vitandas lites: quia sperabatur Syn-
odum modis pacificis finem imposturam causæ ex-
postulationis, vel ipsimet expostulationi, convincendo
utrumque, sive læsum, sive eum qui læserat, bene
aut malè ab iis actum fuisse.

Hic Canon desumptus videtur ex Synodo *Augustana*,
Gallicè *Augsbourg*, habita 1548. *Tit. XXXIII.*
in ea enim idem, & iisdem verbis legitur.

De cæterò tam apertè liquet ad Synodum Diœce-
sanam provocationes indicare aliquam in ea, à Secundo
Ordine, auctoritatem exerceri, ut illud probare
vanum omninò sit. Quorsùm enim ad Synodum fuisset
delatæ hæ provocationes, nisi ab ipsa judicatæ
fuissent. Porrò, de illis minimè statuere poterat Syn-
odus, nisi in ferendis judiciis aliquam partem ha-
buisset Secundus Ordo, cum Secundo Ordine, excepto
Episcopo duntaxat, constaret Synodus.

C A P U T X.

*Probationes auctoritatis Secundi Ordinis in Diœ-
cesana Synodo, deprompta ex Canonibus, qui
astruunt, in Synodo Diocesana de Litibus, tum
Capitalibus, tum Civilibus, ad eam delatis ju-
dicari.*

IN *Epitome veteris juris Canonici Libro V. Tit. XXXV.*
& *XXXVI.* videri potest versari Concilia Provin-
cialia circa judicia Litium intentarum contra Episco-
pum, à Clericis, & ab Episcopis contra alios Episco-
pos, vel à Laicis contra utroque, quando gravia
erant negotia. *Antonius Augustinus* plerosque Can-
ones collegit Duodecim primorum sæculorum, qui
hoc astruunt factum, non omisit eos qui Apostolis tri-
buuntur, nec eos qui ex Conciliis tum Nicæno, tum

Antiocheno desumuntur, qui demonstrant duorum
Conciliorum Annuorum celebrationem præcisè præ-
ceptam fuisse, ut absolutè ortæ in Provincia contro-
versæ dirimerentur.

Ut Synodus Diocesana id præstat respectu Diœcesis,
quod respectu Provincia facit Concilium Provinciale,
verisimile est, in ea, natas in Diœcesi controversias
direptas fuisse, nisi tales fuissent ut à solis Episcopis
fuissent judicandæ: quæ etiam credendum est hanc
præcipuam fuisse Canonum aut Statutorum rationem,
ut demonstratum est, quæ duas Synodos per annum
in unaquaque Diœcesi celebrari præceperunt.

Undè P. THOMASSINUS de his Synodis agens, non
semel asseruit, eas veluti justitiæ Cubicula haberi posse,
... facillimè ergo multi proferrentur Canones,
qui innunt de litibus in ea motis à Synodo Diœcesana
judicium ferri, sed clarioribus verbis enunciatis
referre sufficeret.

Hujus generis primus habetur *Capitularium* Regum
Francia *lib. VI. Capite CXIII.* *Quæcumque sunt ad
Religionis observantiam pertinentia, locis suis, & à suis
Diœceseos Synodis audiantur.* Undè liquet, Controver-
sias à Synodis dirimi, nisi, ut jam monuimus, ad
Concilia Provincialia statuere pertinuisset. Undè de-
promptus sit ille Canon, in margine non videtur;
quamvis undè desumantur alii, demonstrat, quod
accidit, quia, undè præcisè desumptus sit, planè igno-
ratum fuit, quia non videtur hic Canon minus vetus
nono sæculo, cum Collectio Librorum Capitularium
hoc sæculo facta fuerit.

Habemus alium Canonem, qui clarius hanc rem
exponit: eum refert REGINO *De Ecclesiasticis discipli-
nis lib. II. Cap. XXXIV.* Præcipit, ut, si non prius
per potentiam Sæcularem, dignè vindicatum fuerit in eos,
qui in Clericos, vel in Ecclesias perpetraverint, id est,
si quis Clericum expoliaverit aut vulneraverit, aut ali-
quam injuriam fecerit, decimas Ecclesie tulerit, vel re-
tinuerit, Episcopus ad suam Synodum, illos malefactores
vocet, & dignè emendet, si contempserint venire, Ex-
communicentur.

Hic Canon ab hoc Authore tribuitur Concilio *Tri-
burgenfi* Gallicè *Tribur*, habito circa finem Noni sæcu-
li; verùm desideratur. Si literaliter hic Canon intelli-
gatur, credi potest, Judici Ecclesiastico competere Ju-
diciis Sæcularis defectum supplere, vel ipsum prævenire,
cum talium malefactorum animadversio, maximè si
Laici essent, ad Judicem Sæcularem pertineret.

Credendum igitur est, hoc privilegium Ecclesiastico
Judici non competere, nisi à Principe illud obtinuis-
set; sed judicium à Synodo latum, ultra correctionis
pœnitentialis terminos non extendi, hancque mini-
mè necessariam fuisse, cum à Judice Sæculari vindica-
tum fuerat in reum, secundùm criminis malitiam.

Duo Canones relati Galliam & Germaniam spec-
tant; quæ addenda sunt testimonia, spectant alias Oc-
cidentis Ecclesias, desumpta enim sunt ex formula Syn-
odorum Diocesandarum, quam omnes Occidentis Ec-
clesiæ sequuntur sunt. Legitur in fine *Decreti BURCHARDI
Wormatensis* Episcopi post Concilium Gallicè *Sale-
gunstad*, quod huic additum est, quia illi hic interfuit
Episcopus; habitum fuit anno 1023. ut videtur *Prae-
fatione*, prout hoc in loco refertur, vel anno 1022.
secundùm tempus quod obtinet hæc *Praefatio* in P. LAB-
BEO, qui hoc quoque Formulæ tanquam hujus Con-
cilii appendicem refert, & id à se fieri pronuntiat,
quia id in *Burchardo* invenit. Multa videntur testimo-
nia ab hominibus in Diocesana Synodo congregatis,
controversias ad eam delatas judicari.

Primò docet, in eâ legi Canonem Concilii *Toletani*,
de modo convocandorum Conciliorum, in quo men-
tio fit de his, quæ sunt agenda ad conservandam animi
libertatem necessariam, ut quisque sanè judicare possit:
deindè, legebatur ad hæc exhortatio, in qua Concilii
Patres enixè rogantur, ut suis in judiciis acceptionem
personarum vitent, & à veritate non aberrant sive favo-
re, sive utilitate, sed ita res ad judicium Conventus de-
latas

CAPUT XI.

latas perpendant, ut iustitiam unicuique, quidquid in contrarium possit evenire, reddant: postea omnibus Clericis præcipiebatur, qui querelas deferre debebant, ut accederent. Hæc autem Synodus de his querelis iudicabat, & ut iudicia proferenda erant antè comestionem, qui ad Synodum accessuri erant, monebantur, ut jejuni adessent. Quæ modò de hoc monito facta est reflexio confirmatur Canone, qui legebatur secundo die, de jejuniò requisito in Synodi Patribus, ut pote iudicibus: in eo refertur, à iudicibus nisi jejunis Leges & iudicia decerni non posse. Hic Canon Concilio Nicæno tribuitur, quamvis in primo & secundo desideretur.

Antequam hujus Canonis lectio fiat, defectu Clericorum, qui querelam conferant, defectu Laïcos, qui querelam proferant, additur, & secundi diei Synodus absolvitur iudicio harum querelarum, ut Synodus primi diei simili iudicio absoluta fuerat.

Post preces Synodi tertie diei, monentur ii, qui habent querelas deferendas, eas hoc tempore deferant & sic Synodus tertie diei solvitur.

Ex hoc Formulæ desumptæ probationes adeo claræ sunt & tantæ autoritatis, ut ad probandam secundi Ordinis autoritatem in Diocesana Synodo sufficerent: verum, quod omninò necessarium non est, inutile non erit; quapropter quædam adjicientur desumptæ vel ex YVONE Carnutenfi, vel ex *Eudes de SULLY* Parisiensi Episcopo, vel ex Concilio Bardigalensi Anni 1583. Primum, postquam Yvo Carnutenfis, *Epistola 61.* dixit, suæ Ecclesiæ usum esse Synodum congregandi septimo Calendis Novembres, id est, die vigesimo sexto Octobris, his verbis quid in ea agatur, exprimit: *In Synodo de negotiis Ecclesiasticis & pace totius Patrie multa nobis sunt tractanda, quæ sine presentia nostra, vel non tractarentur vel tractata non terminarentur.* Hæc voces, & pace totius Patrie, sunt attentione dignæ; ostendunt enim Synodum agere partim de modò terminandarum controversiarum, quæ pacem Regni turbabant.

Eudes de SULLY suorum Statutorum *Cap. II. num. 4.* prohibendo Parochis, ne causas adducant ad Synodum, aut aliqua negotia, quæ ad quosdam non pertinent, innuit partim occupatas esse in iudiciis ferendis.

Quod spectat Concilium Bardigalense, satis innuit unam è Synodi functionibus positam esse in litium iudicio, cum loquitur de provocationibus ad Synodum delatis; cum provocationes iudicis spectent tribunal de litibus iudicandis. Hæc verba præcedenti Capite relata sunt. Hocce in Concilio aliud extat testimonium non minus grave; in eo enim legitur, Laïcis permitti scripto, vel verbo, querelas suas Synodo proponere, modò earum querelarum iudicium ad Synodum pertineat. Utrumque testimonium desumptum videtur è Synodo Augustana *D' Augsburg*, anno 1548. *Tit. xxxiii.* cum idem & iisdem terminis hæc in Synodo exprimitur.

Absolvitur hoc Caput aliquibus elocutionibus, quæ in Occidente, universali gaudent autoritate, cum desumantur è *Pontificali Romano* generaliter recepto. Leguntur *pag. 513.* in Oratione, quam habet ad congregatos Episcopus: indicant autem, in Synodo congregatos, veluti iudices haberi: tanti sunt ponderis in gratiam Secundi Ordinis in Synodo Diocesana autoritatis ut ipsa referre mihi visum fuerit: *Ita ut nec discordans contentio ad subversionem iustitie locum inveniat, neque iterum in perquirenda veritate vigor nostri Ordinis vel sollicitudo tepescat.* Idem ferè est hic sermo, ac ille, qui supra relatus est, sub nomine Concilii de *Salgunstat.*

Post tot probationes & tam claras, Synodum partim versari circa iudicia litium capitalium & civilium, nullum suboriri potest dubium; quin Secundus Ordo in ea aliquam exerceret autoritatem: Cum, ex una parte, vanum sit iudicium sine autoritate latum, & ex alia parte, Synodus sit *Conventus Hominum Secundi Ordinis.*

Probationes autoritatis Secundi Ordinis in Diocesana Synodo, desumptæ ex Canonibus, vel Statutis Synodalibus, quæ prohibent, ne quis è Synodo discedat sine licentiâ.

Hic adhuc reperitur convenientia Diocesana Synodi cum Conciliis Provincialibus: ut enim præbavi penultimâ... incidentium *Questionum de convocatione Nationalium Conciliorum*, Canones prohibuerunt Patribus Conciliorum Provincialium, ne sine iustâ causâ, & sine licentiâ, è Concilio discederent, imò in eos severe animadvertit, qui hanc admittent culpam: nunc sum probaturus, reperiri Canones & Statuta Synodalia, quæ prohibent, ne quis è Synodo sine licentiâ discedat. Verum antea observandum est, duplicis esse generis: alii enim claram faciunt mentionem de exceptione casus, in quo à Superiore licentiâ obtinetur: alii eam silentio præmittunt. In illis, subintelligitur *cum juris sit*: ad hæc observandum est, formulam ad celebranda Concilia adhibitam, supra relatam, posse & debere collocari inter Canones vel Statuta Synodalia; quia credendum est ab aliquo Concilio, aut Synodo fuisse præscriptam.

Hoc supposito, à verbis hujus Formulæ incipio; cum nihil antiquius proferendum habeamus. Leguntur in Monitis quæ dantur Patribus Synodi, sine *Conventus primi diei*: *Admonendi sunt Patres Synodi, ut nullus à Cætu communi secedat, antequam generalis secessio adveniat.*

Synodus *Lingonensis 1404.* claris verbis de necessitate hujus licentiæ loquitur, ut quis possit ante Synodi finem recedere. Hæc sunt Synodi verba. *Nullus de Viris Synodalibus recedat à Synodo, quousque fuerit data licentiâ recedendi, nisi ex causa necessitatis petita ab Episcopo, & obtenta recedendi licentiâ.* Eadem prohibitio videtur in Synodis *Senonensi 1524.* & *Carnutenfi 1526.* *A Synodo citrà urgentem necessitatem, neminem recedere volumus, priùquam è Choro, in quo celebratur Synodus, egressi fuerimus.*

Sanctus CAROLUS, in sua Quarta Synodo, habita anno 1574. excipit etiam nominatim calum licentiæ, à prohibitionem quam facit discedendi ante Synodi finem: *Quo tempore habetur Synodus, ne cuiquam Sacerdoti, Clericove Mediolano discedere liceat, nisi missione à nobis impetrata: Quod jam fecerat Tertie Synodi indicatione.*

Culpa, quam admittit, qui è Synodo discedit sine causa, aut sine licentiâ, tanta visa est Patribus Concilii *Aquensis* anni 1585. *Tit. de Synodis Diocesanis*, ut excommunicationis pœna proponatur iis; qui illam admittunt; à Synodo pœnâ excommunicationis propositâ, nullus discedat, nisi eâ finitâ, & de more benedictione ab Episcopo datâ. Nullum est dubium, quin una ex causis hujus severitatis oriatur ex eo, quod, in Synodo, mores, vestes, vita eorum, qui aderant, examinaretur. Sic uniuscujusque presentia necessaria erat usque ad finem, tum ad dandum suum consilium in iudicio, quod de aliis ferebatur, & in eis, quæ pro eorum correctione præscribebantur, tum ut responderet iis, quæ ipsi objiciebantur, denique ad recipienda Monita quibus indigebat. Re ipsa hoc examen præcipitur, illudque non sine animadversione fieri debere addit; *Censura ibi fiat de singulorum moribus, vestitu, vita, ac infligatur potius pœna personalis, etiam carceris, ubi opus fuerit, quam pecuniaria.* Hæc consideratio posset extendi ad simplicem prohibitionem factam à Synodis supra relatis, credendi enim locus est, eodem niti fundamento. Sic concludi potest Secundum Ordinem, aliquam in Diocesana Synodo autoritatem gavissimum fuisse.